

II BÖLMƏ MALİYYƏ MENECMENTİ, MÜƏSSİSƏNİN VƏ İNSAN KAPİTALININ İDARƏ EDİLMƏSİ

UOT: 332.63

Kərim Əbil oğlu SARIYEV
DSMF-nin Xüsusi Şərtlərlə Təyinatı üzrə
Mərkəzi Filialının direktor müavini
Email:kerim.sariyev@gmail.com
10.30546/4.71.2023.86

MÜƏSSİSƏNİN MALİYYƏ MENECMENTİNDƏ DİVİDEND SİYASƏTİNİN ROLU

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi - Maliyyə menecmentinin təşkilinin nəzəri-metodiki aspektlərini və konseptual əsaslarını araşdırmaq, milli iqtisadiyyatın maliyyə resurslarının formalaşması, bölgüsü və səmərəli istifadəsinin mövcud vəziyyətini kompleks təhlil etməkdən ibarətdir.

Tədqiqatın metodologiyası - tədqiqat işində müasir şəraitdə respublikada iqtisadiyyatın inkişafında maliyyə sisteminin rolu, onun müqayisəli təhlili, qruplaşdırma, ümumiləşdirmə və təhlil metodlarından istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın tətbiqinin əhəmiyyəti - ölkədə maliyyə sisteminin inkişafı ilə bağlı islahatların həyata keçirilməsi, onun ayrı-ayrı sahələrinin inkişafı, maliyyə sisteminin idarə edilməsi, onun informasiya təminatı, təkmilləşdirilməsi, ölkə iqtisadiyyatının inkişafına təsiri və gələcək inkişaf məsələlərinin araşdırılmasından ibarətdir.

Tədqiqatın nəticələri- Azərbaycanda iqtisadiyyat bazarının maliyyə sektorunun inkişafının artımını stimullaşdırmaq üçün zəruri olan təklif və tövsiyələrdir.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - maliyyə menecmentinin konseptual əsasları və təşəkkülünün tarixi mərhələləri kompleks şəkildə tədqiq edilmiş, onun zəruri tarixi aspektləri müəyyənləşdirilmiş, maliyyə menecmenti sistemində müəssisənin maliyyə dayanıqlığı kompleks təhlil edilərək qiymətləndirilmişdir.

Açar sözlər: *bazar münasibətləri, dividend siyasəti, maliyyə menecmenti, mənfəət, qalıq dividend siyasəti, daxili investolar, mənfəət bölgüsü, birja əməliyyatları.*

Giriş

Bazar münasibətləri şəraitində iqtisadiyyatın əsas alt strukturunu təşkil edən, əmtəə və xidmətlər dövriyyəsində ən mühüm həlqə hesab edilə biləcək müəssisə, firma və şirkət kimi iqtisadi subyektlərin iqtisadi fəaliyyətinin effektiv idarə edilməsi, perspektiv imkan və risklərə qarşı daima daha əlverişli davranışların seçilməsi onların maliyyə fəaliyyətinin təkmilliyindən böyük ölçüdə asılıdır. Xüsusilə inkişaf etmiş ölkələrdə qiymətli kağızlar bazarının inkişafı ilə müəssisələr özlərinin maliyyə imkanlarını genişləndirmək üçün qiymətli kağızların müxtəlif növlərindən, çevik pul siyasətindən istifadə edirlər. Qiymətli kağızlar arasında müəssisə üçün ən effektiv istifadə edilə biləcək olanlardan bəlkə də birincisi səhmlərdir. Müəssisələr investisiya qərarlarını reallaşdırarkən daxili mənbələr və borc mənbələri arasında seçimlə üzləşdikləri zaman müəyyən olunmuşdur ki, səmərəli idarə olunan dividend siyasəti daha yaxşı nəticə verə bilər. Belə ki, səhm satışı ilə cəlb olunan vəsaitlər əlavə faiz öhdəliyi yaratmadığından maya dəyərində artıma səbəb olmur. Bu işə qiymət rəqabətində imkanları artırır. Digər tərəfdən müəssisədə səhmləşmə prosesinin getməsi müəssisənin müsbət inkişaf dinamikasında daha çox insanın marağının olmasına, risklərin bölüşdürülməsinə və beləliklə də, investisiya qərar qəbulətmədə dinamikliyin artmasına səbəb olur. La-

kin təcrübədə müşahidə olunan hal ondan ibarətdir ki, kifayət qədər effektiv mexanizm olsa da, dərin və hərtərəfli elmi-nəzəri əsaslara, mövcud vəziyyətin yaratdığı şərtlərə əsaslanmadan yeridilən dividend siyasəti müəssisənin nəticələrində müsbət meyillərlə yanaşı mənfi yönəlimlərin də özünü göstərməsinə səbəb ola bilər.

Maliyyə menecmenti sistemində müəssisənin maliyyə strategiyasının reallaşdırılması

Maliyyə strategiyasının reallaşdırılmasının səmərəli idarə olunması prosesi ilk növbədə onun düzgün qiymətləndirilməsini nəzərdə tutur. Maliyyə strategiyasının qiymətləndirilməsi xarici maliyyə mühit amillərinin dəyişilməsi şəraitində hazırlanmış maliyyə strategiyasının müəssisənin qarşısında duran maliyyə məqsədlərinə nail olmağa cavab verən analitik prosesi ifadə edir. Maliyyə strategiyasının qiymətləndirilməsi üzrə işlər maliyyə menecerləri, yaxud cəlb edilmiş ekspertlər tərəfindən həyata keçirilir. Müəssisənin maliyyə strategiyasının reallaşdırılmasının idarə edilməsi prosesi onun maliyyə fəaliyyətinin strateji dəyişilməsi miqyasını aydınlaşdırmaqdan başlayır. Müəssisənin maliyyə fəaliyyətinin strateji dəyişilməsinin miqyası maliyyə münasibətlərinin mövcud vəziyyətindən, maliyyə əməliyyatlarının innovasiya dərəcəsi və istifadə olunan maliyyə alətlərindən, maliyyə menecerlərinin təşkilati mədəniyyətinin səviyyəsindən, idarəetmə qərarlarının qəbulu zamanı istifadə olunan innovasiya mənbələrindən asılıdır.

Maliyyə menecmenti maliyyə sisteminin bütün həlqələrinə təsir etməklə mürəkkəb bazar konjunkturası şəraitində idarəetmə strukturunun ən zəruri tərkib hissəsi kimi fəaliyyət göstərir. Maliyyə menecmenti elə maliyyə siyasətidir ki, qısamüddətli və uzunmüddətli dövrlərdə müəssisənin resurslarından səmərəli istifadə olunmasına və maliyyə xidmətlərinin fəaliyyət istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsinə xidmət edir. Maliyyə menecmenti sahəsində siyasətin işlənilməsinə ərsəyə gəlməsi üçün maliyyə mənbəyinin əsasında dövlət maliyyə orqanlarının rəsmi hesabatları, institusional bazar strukturlarının informasiyası, statistik məlumatlar, sahələrarası və dövlətlərarası məlumatların müqayisə edilməsi, şirkətlərin kənar istifadəsi üçün nəzərdə tutulmuş maliyyə-mühasibat sənədləri dayanır. Burada institusional bazar strukturları dedikdə, banklar, əmtəə, fon və valyuta birləşmələri, eləcə də investisiya şirkətləri nəzərdə tutulur.

Maliyyə menecmentinin aşağıdakı əsas məqsədləri vardır: [10, s. 464].

- müəssisənin fəaliyyətinin səmərəli iqtisadi nəticəsinin yüksəldilməsi (maksimallaşdırılması);
- xərclərin azaldılması sayəsində mənfəətin artırılması;
- müəssisənin iqtisadi potensialının yüksəldilməsi;
- bazarda rəqabət qabiliyyətinin təmin edilməsi;
- mövcud maliyyə və iqtisadi resurslardan səmərəli istifadə edilməsi;
- müəssisənin qarşıya qoyduğu məqsədə çatmaq üçün yeni maliyyə mənbələrini təhlil etməsi və istehsalı cəlb etməsi;
- müəssisənin aktivlərinin strukturunun optimallaşdırılması;
- qısamüddətli və uzunmüddətli dövrlərdə müəssisənin iqtisadi sabitliyinin təmin edilməsi.

Maliyyə menecmentinin əsas istiqamətləri aşağıdakılardan ibarətdir:

- müəssisənin fəaliyyətinin səmərəli iqtisadi nəticələrinin artırılması;
- xərclərin azaldılması nəticəsində mənfəətin artırılması;
- müəssisənin iqtisadi potensialının yüksəldilməsi;
- bazarda rəqabət qabiliyyətinin təmin edilməsi;
- maliyyə və iqtisadi resurslardan təyinatına uyğun istifadə edilməsi;
- müəssisənin strukturunun optimallaşdırılması.

Müəssisənin məqsədini, missiyasını və siyasətini müəssisənin səhmdarları və ya təsisçiləri müəyyən edir. Müəssisəni idarə edən şəxslərin idarə heyəti və ya direktorlar olmasına baxmayaraq, müəssisənin məqsədini, missiyasını, siyasətini, eləcə də istehsalın prioritet sahələrinin seçilməsini məhz səhmdarlar və ya təsisçilər təmin edir. Çünki həm müəssisənin idarə heyəti, həm də direktorlar şurası vəzifəyə məhz səhmdarlar və ya təsisçilər tərəfindən seçildiklərindən müəssisənin fəaliyyətində önəm daşıyan məqsədlərin həyata keçirilməsində məhz təsisatçılar və ya səhmdarlar məsuliyyət daşıyırlar. Müəssisənin idarə olunmasında idarə heyətinin məsuliyyətli səviyyəsi

xüsusi idarəetmə komandasının iştirakı ilə düzgün idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsi, maliyyə və iqtisadi resursların səmərəli istifadə və idarə edilməsi və müəssisənin effektiv və rentabelli fəaliyyəti ilə ölçülür. Direktorlar Şurasının səlahiyyətləri isə idarə heyəti ilə müqayisədə daha yüksəkdir. Belə ki, səhmdarlar və ya təsisçilər Direktorlar Şurasına müəssisənin məqsədi və siyasətinin müəyyənlişməsində iştirak kimi daha böyük səlahiyyətlər vermiş olur.

Müəssisənin fəaliyyətinin idarə olunmasında belə yanaşma iki aspektdən yüksək qiymətləndirilir [2, s.63]:

- müəssisənin idarə edilməsi ilə hər bir səhmdar və ya təsisçi məşğul olarsa, bu halda müəssisə praktiki cəhətdən rentabelli fəaliyyət göstərə bilməz;

- bu sahədə müvafiq təhsili və praktiki iş təcrübəsi olan peşəkar menecerlər müəssisənin fəaliyyətinin daha yüksək səviyyədə effektivliyini təmin edə bilər.

Kiçik müəssisələrdə idarə və ya təşkilatlar səhmdarlar tərəfindən idarə olunur və belə təsərrüfat subyektlərində sahibkarlar və ya təsisçilər ilə menecerlər arasında hər hansı münafişə yarana bilməz. Çünki hər iki vəzifəni icra edən şəxslər eynidir. İri müəssisə, idarə və təşkilatlar isə səhmdar və ya təsisçinin maraqlarını müdafiə edən menecerlər tərəfindən idarə olunur [1,s.332].

Bəzi hallar vardır ki, bu hallarda səhmdarlar və ya təsisçilər menecerlərin şəxsi mənafeyinin qarşısını almaq üçün direktorlar şurasına peşəkar xarici menecerləri, maliyyəçiləri və siyasətçiləri daxil edirlər. Çünki xarici mütəxəssislərin müəssisə, idarə və təşkilatın idarə heyəti ilə qarşılıqlı əlaqəsi yoxdur.

Bir sıra iqtisadçılar qəbul edirlər ki, iri müəssisə, idarə və təşkilatlar öz şəxsi maraqları və mənafevləri naminə qərarlar qəbul edirlər və son nəticədə zərbə əhali kütləsinə dəymiş olur. Odur ki, belə müəssisə, idarə və təşkilatların milliləşdirilməsi ideyasını irəli sürürlər. Bu qərara gəlmiş iqtisadçılar iddia edirlər ki, belə müəssisə, idarə və təşkilatların idarə edilməsində dövlətin rolu və təsiri qaçılmaz olmalıdır. Çünki əks halda belə müəssisə, idarə və təşkilatlar cəmiyyətin, əhəlinin iki təbəqəyə-varlılara və kasıblara bölünməsi ilə nəticələnən qərarlar qəbul edəcəklər. Bu da son nəticədə sosial gərginliyin yaranmasına səbəb olacaqdır [7, s.98].

Müəssisənin səhmdarları sahib olduqları səhm kapitalı qarşılığında dividend formasında gəlir əldə edirlər. Dividendin səviyyəsi isə müəssisələrin fəaliyyətinin davamlılığından və eyni zamanda da müəssisələrin gəlirli, rentabelli fəaliyyətindən asılı olaraq müəyyən edilir. Müəssisə və yaxud da təşkilat nə qədər gəlirli fəaliyyət göstərsə, səhmdarın dividendi də bir o qədər yüksək olar. Buna görə də, bütün müəssisələrdə maliyyə menecmentinin təşkili ilə yanaşı dividend siyasətinin də həyata keçirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Praktiki olaraq, müəssisələr dividend siyasətinin müxtəlif növlərindən istifadə edirlər. Bu siyasətin əsasən aşağıdakı formalarından istifadə edilir:

- sabit dərəcəli dividend siyasəti;
- sabit miqdarda pay siyasəti;
- dayanıqlı dividend siyasəti;
- güzəşt siyasəti;
- qalıq dividend siyasəti [9, s.45].

Sabit dərəcəli dividend siyasəti dedikdə, bir səhmdən əldə olunan sabit gəlirlərin məcmusu başa düşülür. Müəssisələrin böyük əksəriyyətində səhmdarın gəlirinin əsasında dividend dayandığından, xarici və daxili investorlar dividend siyasətinin bu növündən daha çox istifadəni üstün tuturlar. Bütün bunlarla yanaşı səhmə sabit gəlir siyasəti müəssisələrin fəaliyyətində riskin azlığı ilə müşahidə olunur. Belə ki, bu siyasətin ən əsas qayəsi odur ki, zərərin həddi artsa belə, müəssisə ilk öncə özünün səhmlərini qoruyub saxlamalıdır.

Çox az şirkətlər tərəfindən mənimsənilən bu siyasət xüsusilə kiçik investorlar baxımından müəyyən üstünlüklər verə bilər. Çünki kiçik investorları ən pis hallarda belə qorumaq üzərində qurulur. Qapalı səhmdar cəmiyyətlərin nizamnaməsində mənfəətin müəyyən hissəsinin paylanması qərarlaşdırılmış ola bilər. Nizamnamədə bu cür qərara yer verilməsi, əsasən idarəetməni böyük payçılara verən kiçik payçıların dividend əldə etməsinə zəmanət verir [4, s.103].

Sabit kəmiyyətdə dividend bölgüsü siyasəti, firmanın səhmdarlarına verdiyi mənfəətin miq-

darını bərabər saxlamağı nəzərdə tutan siyasətdir. Bu siyasət, səlahiyyətli orqanlar tərəfindən təyin olunan miqdarın hər il dividend şəklində paylanmasını, qalan hissənin isə firmada saxlanılmasını ifadə edir [3, 12]. Bu bölgü üsulunda firma, əvvəlki ilə nəzərən ümumi mənfəətin artıb-azalmasından asılı olmayaraq, eyni miqdarda dividend verəcəkdir ki, bu da öz növbəsində səhmdarlar üçün hər il sabit miqdarda mənfəət payı deməkdir. Lakin yüksək inflyasiya şəraitində bu siyasət səhmdarlar üçün bir o qədər də əlverişli olmayacaqdır. Bütün bunlara baxmayaraq səhmdarlar, firmanın fəaliyyətindəki qeyri-müəyyənlikləri və digər riskləri minimallaşdırdıqları üçün bu metod müsbət qəbul edilə bilər. Həmçinin həmin səhmlər investorlar üçün sabit gəlir gətirən qiymətli kağız rolunu da oynayır [5, s.18].

Qalıq dividend siyasəti isə müəssisənin investisiya imkanları daraldığı zaman istifadə olunur. Belə ki, müəssisə mənfəət əldə etdikdən sonra, həmin mənfəətin bir hissəsinin investisiya ehtiyaclarının ödənilməsinə sərf olunması, yerdə qalan mənfəətin isə qalıq dividend siyasəti vasitəsilə səhmdarlara ödənilməsi nəzərdə tutulur.

Maliyyə menecmentinin təşkilinin nəzəri-metodoloji əsasları

Y. Briqxemə görə, korporasiyalar qalıq prinsipi üzrə dividend siyasətini reallaşdırarkən, öncə aşağıdakı məsələlər həllini tapır:

1. Kapital qoyuluşu büdcələrinin optimal həddi müəyyən edilir;
2. Investisiya qoyuluşu layihələrinin reallaşması üçün lazım olan kapitalın həcmi müəyyən olunur;
3. Kapital qoyuluşu layihələrinin maliyyələşməsində bölünməmiş mənfəətdən istifadənin maksimal mümkün hədləri aşkarlanır [6, s. 4].

Səhmlərin nominal dəyərinin azaldılması hesabına həyata keçirilən mənfəət bölgüsü mövcud səhmlərin hər biri üçün müəyyən sayda səhmin verilməsi ilə həyata keçirilən bir əməliyyatdır. Bunun sayəsində firma bazardakı səhmlərinin sayını artırmış olur. Lakin burada diqqət yetirilməli məqam, payçının əlindəki səhm sayının atışının firmadakı şəriklik payına necə təsir göstərməsidir. Çünki hər payçının malik olduğu səhm sayı artır və eyni səviyyədə səhmlərin nominal dəyəri aşağı düşür. Bu da pay bölgüsünün strukturuna təsir göstərir. Bu cür bölgünün müsbət tərəfi, səhmlərin bölünməsi hesabına qiymətin aşağı salınaraq bazardakı dövriyyə həcmının artırılması və beləliklə də səhmlərin likvidliyinin artırılmasıdır [8, s.596].

Səhmlərin bölünməsi ilə həyata keçirilən dividend bölgüsü səhm verilməsi ilə həyat keçirilən dividend bölgüsünə bənzərsə də, iki əsas məqama görə bir-birindən fərqlənirlər:

- bölünmə üsulu ilə həyata keçirilən dividend bölgüsündə daha çox səhm bölgüsü edilir və bir səhmin qiymətinin dəyişməsindən söhbət getmir;
- səhm vasitəsilə ödəniş edilməsi üsulunda isə bölüşdürülməyən mənfəətdən və əlavə vəsaitlərdən səhmdarlara birbaşa transfer nəzərdə tutulur. Nominal dəyərinin azaldılması ilə həyata keçirilən dividend ödənişləri səhmin bazar qiymətini bölərək işləkliyini artırır və səhm daha likvid hala gətirilir [11, s.132].

Səhmin bölünməsi firmanın şəxsi kapitalının strukturunda dəyişikliyə səbəb olmur. Çünki yalnız səhm sayının artımı baş verir. Firmaya hər hansı vəsaitin daxil olması və ya vəsaitin sərf olunması baş vermədiyi halda, firmanın gələcəkdə nağd vəsait imkanlarının yüksək olacağı düşünülür. Burada vacib məqam firmanın bazar dəyərinin yüksək olması bölünmə ilə deyil, onun böyümə imkanlarının yüksək qiymətləndirilməsi ilə bağlıdır.

Qarışıq dividend bölgü üsulunda ödənişlər nağd və səhm formasında birgə həyata keçirilir. Bu bölgü formasında dividendin verilmə dərəcəsi əhəmiyyətli deyildir. Bu üsul ümumi olaraq az tətbiq edilməklə yanaşı, tətbiq edilən üsulların əsas məqsədi, nağd yaxud səhm formasında dividend ödənişlərini təmin edən səhmlər üçün yaranan tələbi bütünlüklə öz nəzdində cəmləşdirməkdir. Çünki müəssisələrin ödənişlərini tamamilə nağd formada etməsi, səhm formada ödəməni təmin edən kağızlara tələbin azalmamasına səbəb olacaqdır. Eyni vəziyyət səhm formasında həyata keçirilən ödənişlərə də şamil olunur. Qarışıq dividend bölgüsünün rəhbərlik baxımından üstünlüyü müəssisənin dividendin nə qədər hissəsinin nağd, nə qədər hissəsinin səhmlə yerinə yetirilməsi ilə

bağlı hər hansı sanksiyanın, yaxud təyin olunmuş mütləq hədlə bağlı qadağanın olmamasıdır.

Qiymətli kağızlar bazarı maliyyə bazarının əsas tərkib hissəsi olmaqla orada müxtəlif qiymətli kağızların tədavülü və alqı-satqısı prosesi baş verir. Bütün qiymətli kağızlar maliyyə kapitalından asılı olmayaraq iqtisadi şəraitin real vəziyyəti ilə əlaqədar meydana gəlidiyi üçün o, maliyyə bazarında sərbəst hərəkət edir. Qiymətli kağızlar pulla ifadə olunan maliyyə vəsaiti kimi fond bazarına sərbəst surətdə daxil olur və onun bu cəhəti maliyyə bazarının mövcud vəziyyəti ilə tənzimlənir. Fond bazarı iştirakçıları tərəfindən qiymətli kağızlar tələb və təklif qanunlarının birbaşa hegemonluğu şəraitində reallaşdırılır. Qiymətli kağızların digər hissəsi dövlət zəmanətli, lakin özünün nisbətən kiçik həcminə görə xüsusi çəkiyə malik olmadığından dövriyyəsi daha çox çevik olan qiymətli kağızların tərkibinə daxil olmaqla bazar əməliyyatlarında iştirak edir.

Aşağıdakı cədvəldə qeyd olunan göstəricilərə əsasən ölkəmizdə korporativ qiymətli kağızlar üzrə birja əməliyyatlarında səhm əməliyyatlarının xüsusi çəkisinin aşağı olduğu görülməkdədir. 2019-cu ildə səhm üzrə əməliyyatların ilkin və təkrar bazar üzrə məcmusunun xüsusi çəkisi korporativ qiymətli kağızlar üzrə əməliyyatların cəmi 0,35 faizini təşkil etmişdir. 2020-ci ildə isə 3,7 faizini təşkil etmişdir.

Cədvəl 1.

Bakı Fond Birjasında 2019-2020-ci illər üzrə korporativ qiymətli kağızları üzrə əməliyyatlar

Bazarlar / Əməliyyatlar	31.12.2019-cu il tarixinə		31.12.2020-ci il tarixinə	
	əqdlərin həcmi, manatla	əqdlərin sayı	əqdlərin həcmi, manatla	əqdlərin sayı
Korporativ qiymətli kağızlar	1129248340	2665	2128970925	2691
İlkin bazar	167095367	59	402461434	195
Səhmlər	700000	3	50000000	55
İstiqrazlar	166395367	56	352461434	140
- İpoteka istiqrazları	151007578	25	250831348	14
- Digər istiqrazlar	15387789	31	101630086	126
Təkrar bazar	962152973	2606	1726509491	2496
Səhmlər	3360103	2069	29932975	2035
İstiqrazlar	958792870	537	1696576517	461
- İpoteka istiqrazları	916068096	47	1668856602	100
- Digər istiqrazlar	42724774	490	27719915	361

Mənbə: <https://www.bfb.az/en/view-file/baki-fond-birjasi-illik-hesabat.pdf>

Digər tərəfdən isə 2019-cu ildə səhmlər üzrə təkrar bazar əməliyyatlarının dəyərində ciddi artım müşahidə edilsə də, əvvəlki illə müqayisədə ilkin bazarda ciddi artımın olduğu 2020-ci ildə səhmlər üzrə əməliyyatların dəyərinin xeyli azalması müşahidə edilmişdir.

Nəticə

Müəssisələr müxtəlif maliyyə resurslarından istifadə edərkən bu resursların xüsusiyyətlərinin, fəaliyyətə cəlb olunduğu halda ortaya çıxacaq nəticələrin təhlili əhəmiyyətlidir. Maliyyənin düzgün təhlili həm ayrı-ayrılıqda götürülmüş müəssisə, idarə və təşkilatlar, həm də bütünlükdə ölkə iqtisadiyyatında maddi və maliyyə resurslarının səmərəli və iqtisadi səmərə verə biləcək bölüşdürülməsini təmin edən anlayışlardan biridir.

Müəssisənin maliyyə resurslarının əsasında isə maliyyə siyasətini, metodlarını və maliyyə vasitələrini, həmçinin də maliyyə stabilliyini və artımının təmin edilməsi sahəsində qarşıya qoyulmuş məqsədə çatmaq üçün düzgün idarəetmə fəaliyyətini təmin edən kadr heyətinin əlaqələndirilməsi dayanır. Müəssisə, idarə və təşkilatlarda istehsal səmərəliliyinin artırılması üçün həyata keçirilməsi vacib olan məsələlərdən biri kimi xərclərin maliyyə nəzarəti ön plana çəkilməlidir.

Мüəssisələrin iqtisadi fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması məqsədilə maliyyə menecmentinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində aşağıdakı tədbirlər həyata keçirilə bilər:

- müəssisənin maliyyə fəaliyyətində risk qiymətləndirilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi;
- müəssisələrin maliyyə resurslarının çeşidliliyinin artırılması və effektiv dividend siyasətinin tətbiqi;
- müəssisələrin dəyərinin yüksəldilməsi üçün dividend siyasətində səhmdarlara münasibətdə şəffaf və etibarlı davranışların davamlılığının təmin olunması;
- maliyyə menecmentini dərindən bilən və bu sahədə uzunmüddətli fəaliyyət göstərə bilən kadr hazırlığını təmin etmək;
- müəssisələrin investisiya qərarlarının dəstəklənməsi üçün səhmdarların maraqlarının yüksəldilməsi və s.

ƏDƏBİYYAT

1. Hüseynov T.Ə. “Müəssisənin iqtisadiyyatı”. 2005.
2. Quliyev T. “Menecmentin əsasları”. Bakı-2001.
3. Belkayalı, N. (2004), Temettü Dağıtım Şekillerinin Firma Değerine Etkisi ve İMKB 100 Endeksinde Ampirik Bir Uygulama, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
4. Gönenli, A. (1991), İşletmelerde Finansal Yönetim, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Yayın No: 250, İstanbul.
5. Türko, M. (2002), Finansal Yönetim, 2. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.
6. Yaşar, S. (2006). *Firma Finansmanında Hisse Senedi Piyasalarının Rolü: Türkiye Örneği*. Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu. Yaşar, 2006.
7. Arthur J. Keown. “Financial Management. Principles and Applications”. 2001.
8. Gitman, L. J. (1991), Principles of Managerial Finance, 6. Baskı, Harper Collins, New York, p. 603.
9. R.A.Hill. “Strategic Financial Management”. 1 Edition. 2009
10. Robert C. Higgins. “Analysis for Financial Management”. 10th Edition. 2015
11. Shapiro, A. C. (1991), Modern Corporate Finance, McMillan Publishing Company, New York, p. 529.
12. <https://bfb.az/wp-content/uploads/2015/07/Statistika-2019-.pdf>
13. <https://www.bfb.az/en/view-file/baki-fond-birjasi-illik-hesabat.pdf>

Карим Абил оглы Сарыев
Заместитель директора Центрального отделения
Государственного фонда социальной защиты
по назначению с особыми условиями
Электронная почта: kerim.sariyev@gmail.com

Роль дивидендной политики в финансовом управлении компанией

Резюме

Цель исследования - Он заключается в изучении теоретико-методических аспектов и концептуальных основ организации финансового менеджмента, комплексном анализе сложившегося состояния формирования, распределения и эффективного использования финансовых ресурсов народного хозяйства.

Методология исследования - в исследовательской работе была использована роль финансовой системы в развитии экономики республики в современных условиях, ее сравнительный анализ, методы группировки, обобщения и анализа.

Прикладное значение исследования - Значимость применения исследования заключается в изучении вопросов осуществления реформ, связанных с развитием финансовой системы в стране, развитием ее отдельных отраслей, управления финансовой системой, ее информационного обеспечения, совершенствования, влияния на развитие экономики страны и дальнейшего развития.

Результаты исследования - предложения и рекомендации, необходимые для стимулирования роста развития финансового сектора рынка экономики в Азербайджане.

Оригинальность и научная новизна статьи - Комплексно исследованы концептуальные основы финансового менеджмента и исторические этапы его становления, определены его необходимые исторические аспекты, проведен комплексный анализ и оценка финансовой устойчивости предприятия в системе финансового менеджмента.

Ключевые слова: *рыночные отношения, дивидендная политика, финансовый менеджмент, прибыль, остаточная дивидендная политика, внутренние инвесторы, распределение прибыли, биржевые операции.*

Karim Abil Sariyev

*Deputy Director of the Central Branch of the State
Social Protection Fund for Appointment with Special Conditions
Email: kerim.sariyev@gmail.com*

The role of dividend policy in financial management of the company

Summary

The purpose of the research- It consists in examining the theoretical and methodological aspects and conceptual foundations of the organization of financial management, in a complex analysis of the current state of formation, distribution and effective use of financial resources of the national economy.

Research methodology - the role of the financial system in the development of the economy in the republic in modern conditions, its comparative analysis, grouping, generalization and analysis methods were used in the research work.

The applied importance of the research - the implementation of reforms related to the development of the financial system in the country, the development of its individual areas, the management of the financial system, its information support, improvement, the impact on the development of the country's economy and the study of future development issues.

The results of the study - these are the proposals and recommendations necessary to stimulate the growth of the development of the financial sector of the economic market in Azerbaijan.

Originality and scientific innovation of research - the conceptual foundations and historical stages of the formation of financial management were comprehensively studied, its necessary historical aspects were identified, the financial sustainability of the enterprise in the financial management system was comprehensively analyzed and evaluated.

Key words: *market relations, dividend policy, financial management, profit, residual dividend policy, internal investors, profit distribution, stock market operations.*